

1 Част

“Електронни елементи и вериги”

Съдържание на I част на курса:

- ▲ Електрически сигнали
- ▲ Модулирани сигнали
- ▲ Електрически вериги
- ▲ Методи за анализ на електрическите вериги
- ▲ Четириполюсници
- ▲ RC, RL и RLC вериги
- ▲ Трептящи кръгове
- ▲ Електрически филтри
- ▲ Вериги с разпределени параметри.

Лекция 1

Електрически сигнали

Съдържание на Лекция 1

- ▲ **Електрическите сигнали**
  - 1.1 Сигнали в основна лента: аналогови, дискретни и цифрови. Времева (TD) и честотна (FD) форма на сигнала. Измерване на TD и FD форми на сигналите.
  - 1.2 Простопериодични сигнали. Представяне на сложнопериодични сигнали чрез редове на Фурие. Физична интерпретация и примери.
  - 1.3 Непериодични сигнали и представянето им чрез интеграл на Фурие. Примери.
  - 1.4 Случайни сигнали (шумове). Източници, представяне и величини.

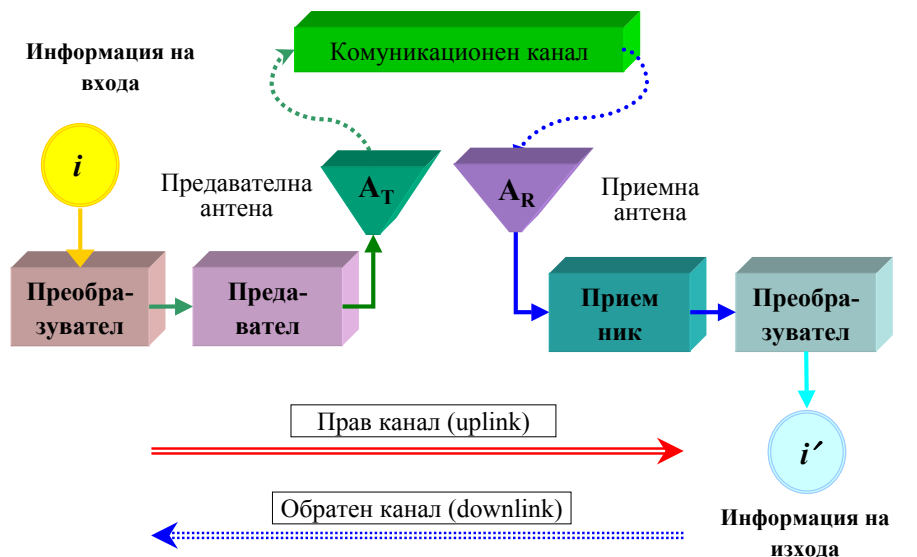
Лекция 1

1.1 Сигнали в основна лента: аналогови дискретни и цифрови. Времева (TD) и честотна (FD) форма на сигнала. Измерване на TD и FD формите на сигналите.

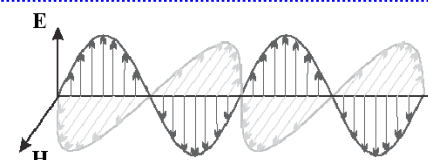
Информация $\Rightarrow$ Съобщение $\Rightarrow$ Сигнал

- ❖ **Информацията** (i) е философско понятие, свързано с процеса на намаляване на неопределеността в познанията за нещата. В радиоелектрониката информацията е комплект от сведения, данни, които подлежат на преобразуване, предаване, приемане и съхранение.
- ❖ **Съобщението** (message) е формата на предаване на информацията (говор, музика, текст, картина, цифрови данни и пр.)
- ❖ **Сигналят** е физична величина (или процес), чрез измененията на която се отразява предаваното съобщение (респ. информацията, която то представя). Сигналят е носител на съобщението и като такъв той е сигнал в основна лента BBS - акустичен, оптичен, електрически и пр. В радиоелектрониката всички тези сигнали трябва да се преобразуват в електрически, освен ако не са вече такива.
- ❖ Изисквания към даден физичен процес да се използва за сигнал:
  - да може да се разпространява на достатъчно големи разстояния при минимален разход на енергия. Това е важно енергетично изискване и означава покриване на дадена географска област с минимална мощност на сигнала.
  - да може ефективно да управлява локалните източници на енергия. Какво означава това? Обикновено приетият сигнал е слаб. Следователно, той трябва да може да управлява източника на приемника така, че да повиши нивото си (над шумовото ниво) и така да може да въздейства върху другите обекти (приемници).
  - да може да въздейства върху сетивните органи на човека (директно приет сигнал) или върху специални устройства, които човекът ползва

Блокова схема на комуникационен канал. Как се предава информацията $i \Rightarrow i'$?

Електрически сигнал

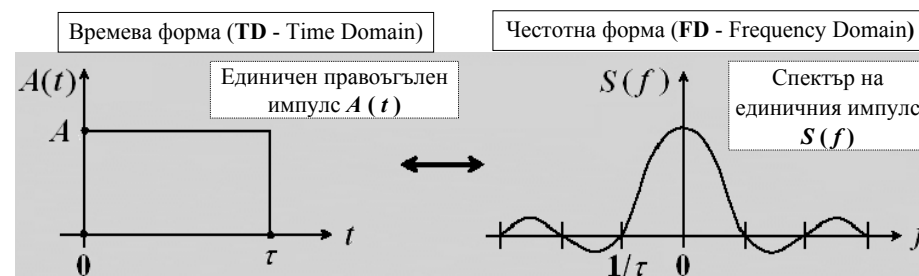
$$A(t) = A_t \sin(2\pi f_t t + \varphi_t)$$

Амплитуда A_t

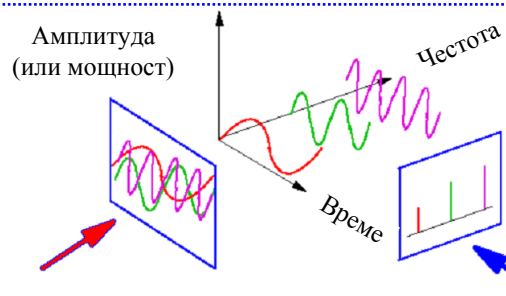
Честота f_t

Фаза φ_t

Под електрически сигнал $A(t)$ в ще разбираме времевата зависимост на тока или напрежението в дадена електрическа верига, но и още, на електрическото E или магнитното поле H на разпространяваща се в дадена среда вълна. Сигналят се явява *електрическият носител* на информацията, която се съдържа в дадено комуникационно съобщение. Има амплитуда, честота и фаза.

Сигнали и спектри

Съществува връзка между двете форми на един и същи електрически сигнал (TD и FD). Еднозначна връзка между тях може да се осъществи чрез Фурие преобразуванията

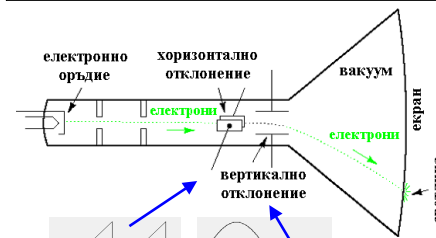
TD (Time Domain) форма

FD (Frequency Domain) форма

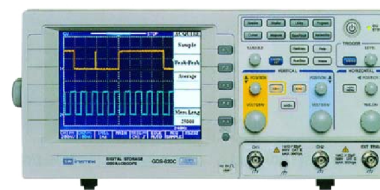
- ❖ **TD (Time Domain)** - Амплитуда (или мощност) от време: измерването става основно чрез осцилоскопи или с съвременни сигнал-анализатори
- ❖ **FD (Frequency Domain)** - Амплитуда (или мощност) от честота (спектр): измерването става чрез спектроанализатори, анализатори на вериги или най-просто – с помощта на селективни волтметри

Визуализация и измерване на TD и FD формата на сигналите

Измерване на TD сигнал: осцилоскоп

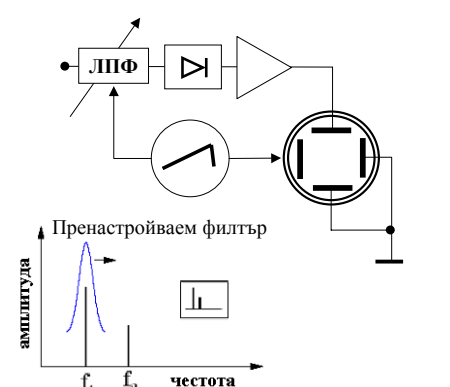

Развивка по 0x   Сигнал по 0y

Осцилоскоп

Измерване на FD сигнал: спектроанализатор

Спектроанализатор

Електрически сигнал

Детерминирани

Случайни

Параметрите на такива сигнали могат да се предсказват с вероятност $p = 1$.

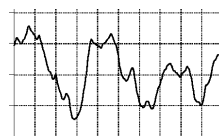
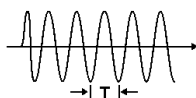
Параметрите на такива сигнали могат да се предсказват с вероятност $p < 1$.

Периодични

Хармонични

Нехармонични

Непериодични

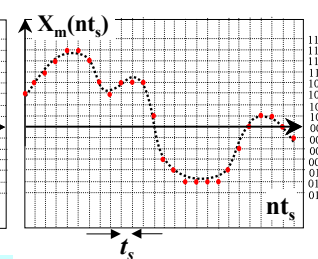
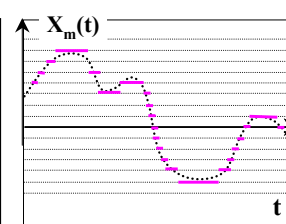
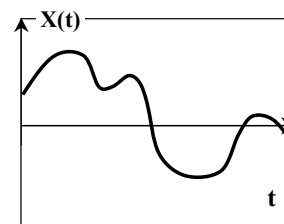

Аналогови и цифрови сигнали в TD форма

Аналогов сигнал

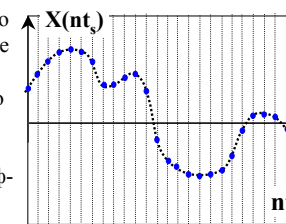
Дискретен по ниво

Цифров сигнал

Детерминираните сигнали са аналогови, дискретни и цифрови. Аналоговият сигнал може да се описва с произволно ниво във всеки момент. Дискретните сигнали се дефинират или в точно определени моменти (но с произволни нива), или имат квантувани нива, но за произволни времеви интервали. Цифровият сигнал е квантуван по време и нива, на които се съпоставя двоичен код.

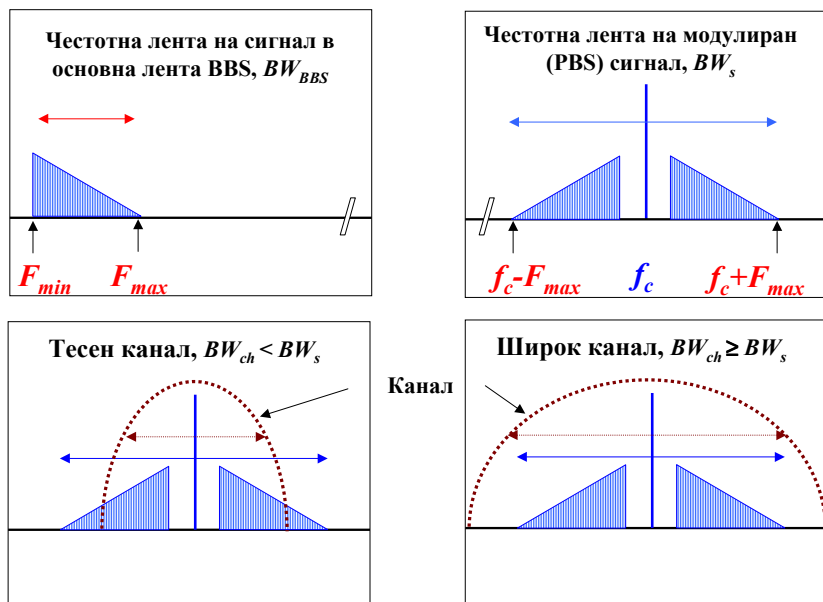
Дискретен по време

Цифрова редица (sequence)

10010100100111010011110100001100110000111010100...

Честотни ленти на сигнали и каналите за пренасянето им

Примери за някои известни сигнали:

Звуков сигнал (говор; музика):

- ❖ Като сигнал в основна лента: **0.015–20 kHz**; в канала: **0.03–15 kHz**
- ❖ Като модулиран сигнал (FM в УКВ): **200 kHz** лента; **100 kHz** защитна лента
- ❖ Като цифрово радио: **272 kHz** лента, **544 kbit/s**, честота на дискретизация **32 kHz**; **16-bit** дума

Телефонен сигнал (реч):

- ❖ Като сигнал в основна лента: **0.08–12 kHz**; в канала: **0.3–3.4 kHz**
- ❖ Като модулиран сигнал (FM в 1G клетъчни телефони): **25 kHz** лента
- ❖ Като цифров сигнал в GSM: GSMK модулация **200 kHz** лента (или **22 kbit/s**, като се отчете служебната информация **13.2 kbit/s**)

Телевизионен сигнал (подвижно изображение и звук):

- ❖ Като модулиран аналогов сигнал: само за видео сигнал **4.2 MHz**
- ❖ Като цифров tv сигнал: **13.5 MHz**
- ❖ Като модулиран цифров tv сигнал: **108 MHz**; скорост **~216 Mbit/s**, след силна компресия – **2–8 Mbit/s** Като сигнал в основна лента: **0.08–12 kHz**; в канала: **0.3–3.4 kHz**

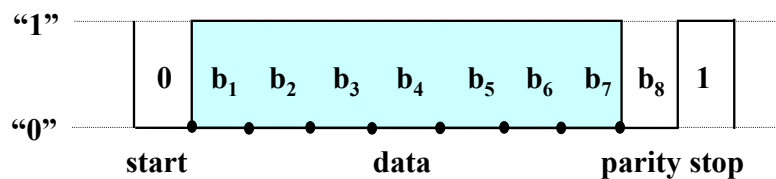
Компютърен PC сигнал (ASCII):

- ❖ Първият компютърен код ASCII (American Standard Code for Information Interchange)
- ❖ **10 бита** (1 за старт, 7 за данни, 1 за четност и 1 за стоп)
- ❖ Данни $2^7 = 128$ знака, **8 бита** (или **16, 32, 64, 128** и т. н.)
- ❖ Бит за четност: “1” ако 1-те са четен брой или “0” ако 1-те са нечетен брой

Примери за аналогови и цифрови сигнали в основна лента

Компютърен PC сигнал (ASCII)

- ❖ Първият компютърен код ASCII (American Standard Code for Information Interchange)
- ❖ **10 бита** (старт, 7 за данни, 1 за четност и стоп)
- ❖ Данни $2^7 = 128$ знака, **8 бита** (16, 32, 64 и т. н.)
- ❖ Бит за четност: “1” ако 1-те са четен брой или “0” ако 1-те са нечетен брой

Лекция 1

1.2 Просто-периодични сигнали. Представяне на сложно-периодични сигнали чрез редове на Фурие. Физична интерпретация и примери

Хармонични сигнали и величини, които ги описват

❖ Общ израз

$$A(t) = A_m \sin(\omega t + \varphi_0) = A_m \sin \varphi(t)$$

Фаза $\varphi(t)$

Моментна стойност $A(t)$

$$\omega = 2\pi f = 2\pi/T; \quad f = 1/T$$

Начална фаза φ_0

Амплитуда A_m

Ъглова честота ω

Линейна честота f

Период T

❖ Единици

$$[\omega] = \text{rad/s} = 1/\text{s}; \quad [f] = 1/\text{s} = \text{Hz}$$

❖ Средна стойност

$$\bar{A} = \frac{1}{T} \int_0^T A(t) dt = 0$$

❖ Средна квадратична стойност

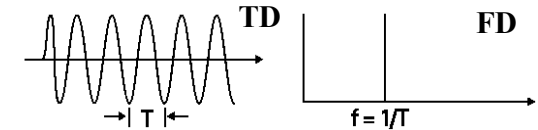
$$\overline{A^2} = \frac{1}{T} \int_0^T A^2(t) dt = \frac{1}{T} \int_0^T A_m^2 \sin^2(\omega t) dt = \frac{A_m^2}{2}$$

❖ Ефективна (измеряема) стойност

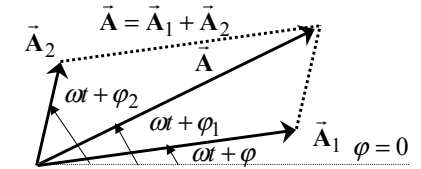
$$A_{\text{eff}} = \sqrt{\overline{A^2}} = \frac{A_m}{\sqrt{2}} = 0.707 A_m$$

Представяне на хармоничните сигнали

❖ **Графично представяне:** това става чрез зависимостите $A(t)$ или $S(f)$ (спектър на сигнала). В TD представяне сигналите могат да бъдат сумирани, изваждани, умножавани и пр. както съответните функции или във всеки момент от време.

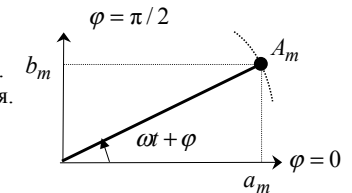
❖ **Векторно представяне:** това е представяне на сигналите като вектори с големина и посока. В този вид сигналите-вектори лесно се сумират, изваждат, умножават с число, както и да се подлагат на други математически операции, валидни при векторите.

❖ **Комплексно представяне:** това е много известна математическа форма на представяне на сигнала чрез комплексно число в три различни вида (вж. формулите). В този вид сигналите лесно се поддават на мат. действия.

$$A(t) = a_m + j b_m = A_m e^{j(\omega t + \varphi)}$$

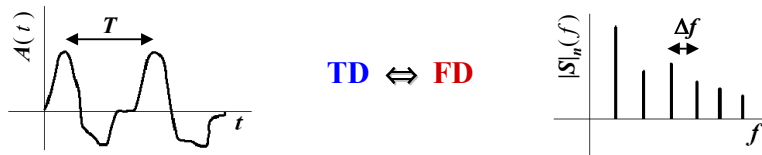
$$= A_m [\cos(\omega t + \varphi) + j \sin(\omega t + \varphi)]$$

където

$$a_m = A_m \cos(\omega t + \varphi); \quad b_m = A_m \sin(\omega t + \varphi); \quad A_m = \sqrt{a_m^2 + b_m^2}; \quad \varphi = \arctan(b_m / a_m)$$

Представяне на сложни периодични сигнали (директно Фурие преобразуване)

TD $\Leftrightarrow$ FD

Представеният тук начин за връзка между TD и FD форми-те на сигнала $[A(t)$ и $S(f)]$ е най-добрият от гледна точка на минимална средноквадратична грешка на прехода между тях

$$A(t) = A(t + T) \quad \Leftrightarrow \quad S_n(f) = |S_n(f)| \exp(-j\varphi_n(f))$$

➤ Обратен Фурие преобразуване в комплексен вид

➤ Право Фурие преобразуване в комплексен вид

$$A(t) = \frac{1}{T} \sum_{-\infty}^{\infty} S_n(f) \exp(j2\pi n t)$$

$$S(f) = \int_{-\infty}^{\infty} A(t) \exp(-j2\pi n t) dt$$

Фурие преобразуване, представено чрез реални функции

➤ Обратен Фурие преобразуване (представя TD формата на сигнала)

$$A(t) = \frac{A_0}{2} + \sum_{n=1}^{\infty} A_n \cos(n\omega t) + \sum_{n=1}^{\infty} B_n \sin(n\omega t)$$

➤ Право Фурие преобразуване (представя FD формата на сигнала, т.е. неговите спектрални съставки)

$$A_0 = \frac{2}{T} \int_0^T A(t) dt$$

Това е dc съставящата в спектъра на сигнала; появява се в спектъра, само ако в TD формата на сигнала има четни съставки

$$A_n = \frac{2}{T} \int_0^T A(t) \cos(n\omega t) dt$$

Това са честотните съставки, които се появяват в спектъра на четни сигнали $A(t) = A(-t)$. При нечетни сигнали те отсъстват.

$$B_n = \frac{2}{T} \int_0^T A(t) \sin(n\omega t) dt$$

Това са честотните съставки, които се появяват в спектъра на нечетни сигнали $A(t) = -A(-t)$. При четни сигнали те отсъстват.

Забележка: при нито четни, нито нечетни сигнали, в спектъра се съдържат всички съставки

Фурие преобразуване, представено чрез реални функции (друга форма чрез амплитуди и фази)

➤ Обратно Фурие преобразуване

$$A(t) = \frac{C_0}{2} + \sum_{n=1}^{\infty} C_n \sin(n\omega t + \varphi_n)$$

➤ Право Фурие преобразуване

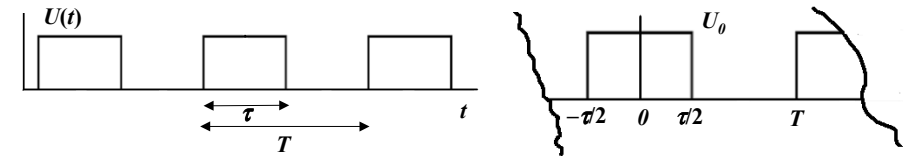
$$C_0 = A_0 \quad \text{dc съставящата в спектъра на сигнала}$$

$$C_n = \sqrt{A_n^2 + B_n^2} \quad \begin{array}{l} \text{амплитуди на спектралните съставящи;} \\ \{C_n\} - \text{амплитудно-честотна характеристика} \end{array}$$

$$\varphi_n = \arctan(A_n / B_n) \quad \begin{array}{l} \text{фази на спектралните съставящи;} \\ \{\varphi_n\} - \text{фазово-честотна характеристика} \end{array}$$

Забележка: при нито четни, нито нечетни сигнали, в спектъра се съдържат всички съставки

Класически пример – периодичен правоъгълен импулс

Избираме началото на координатната система по времевата ос в средата на импулса (за да се опростят изчисленията). Тогава импулса (нека да е напрежение) се описва с функцията:

$$U(t) = \begin{cases} U_0; & t \in (-\tau/2; \tau/2) \\ 0; & t \in (\tau/2; T) \end{cases}$$

Това е импулс, представен с четна функция. Следователно съставките $B_n \equiv 0$ ще липсват от спектъра му. Тогава:

$$U(t) = \frac{A_0}{2} + \sum_{n=1}^{\infty} A_n \cos(n\omega t) + 0$$

1. Dc съставката е:

$$A_0 = \frac{2}{T} \int_0^T A(t) dt = \frac{2}{T} \int_{-\tau/2}^{\tau/2} U_0 dt + \frac{2}{T} \int_{\tau/2}^T 0 dt = \frac{2\tau}{T} U_0$$

Периодичен правоъгълен импулс (прод.)

2. Четните съставящи в спектъра се определят от:

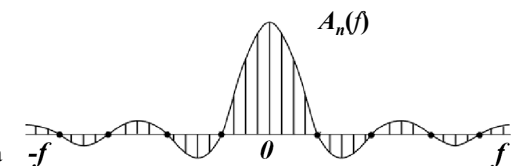
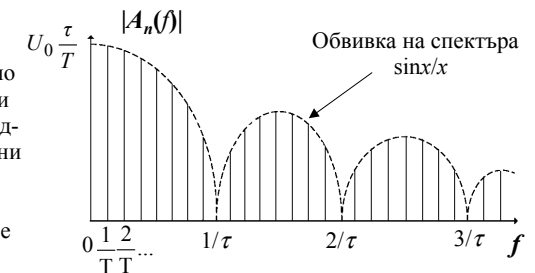
$$\begin{aligned} A_n &= \frac{2}{T} \int_0^T A(t) \cos(n\omega t) dt = \frac{2}{T} \int_{-\tau/2}^{\tau/2} U_0 \cos(n\omega t) dt \frac{n\omega}{n\omega} = \frac{2U_0}{Tn\omega} \int_{-\tau/2}^{\tau/2} \cos(n\omega t) dn\omega = \\ &= \frac{2U_0T}{Tn2\pi} \int_{-\tau/2}^{\tau/2} d[\sin(n\omega t)] = \frac{U_0}{n\pi} \sin(n\omega t) \Big|_{-\tau/2}^{\tau/2} = \frac{U_0}{n\pi} \left[2 \sin\left(n\omega \frac{\tau}{2}\right) \right] = \\ &= \frac{U_0}{n\pi} 2 \sin\left(n \frac{2\pi}{T} \frac{\tau}{2}\right) = 2 \frac{\tau}{T} U_0 \frac{\sin\left(n\pi \frac{\tau}{T}\right)}{n\pi \frac{\tau}{T}} \end{aligned}$$

Окончателно се получава следният класически израз (виж коментар на другата страница):

$$U(t) = U_0 \frac{\tau}{T} \left[1 + 2 \sum_{n=1}^{\infty} \frac{\sin\left(n\pi \frac{\tau}{T}\right)}{n\pi \frac{\tau}{T}} \cos\left(n \frac{2\pi}{T} t\right) \right]$$

Графична форма на спектъра на класическия периодичен правоъгълен импулс

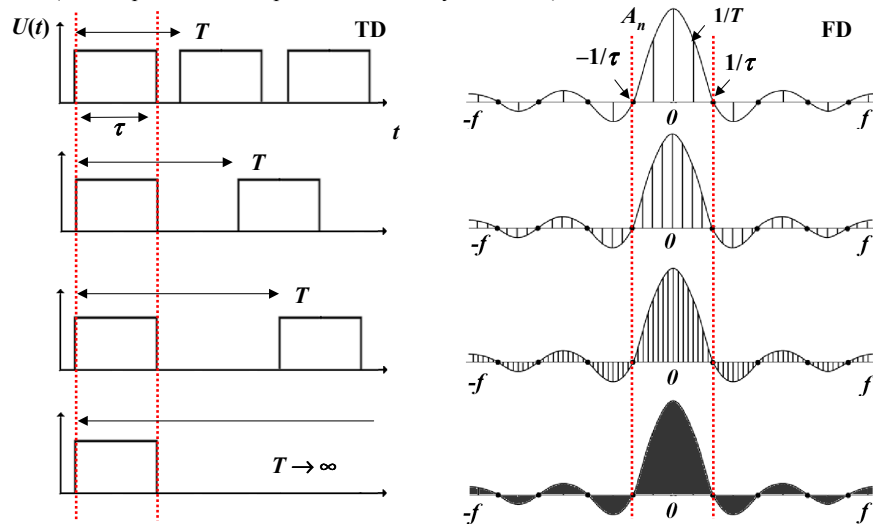
Показан е неограниченият спектър на периодичния правоъгълен импулс. Това е класически тип спектър, особено известен в цифровите комуникационни системи. Горен е показан физично представяне на сигнала само за положителни стойности на честотата за модула на амплитудите на съставящите. Долу е показано математическото представяне на спектралните съставящи съобразно техния знак, както за положителни, така и за отрицателни стойности на честотата. И двете представяния се използват: първо по-често при представяне на сигнали в основна лента, а второто – при представяне на модулирани сигнали, като началото на координатната система се премества за носещата честота f_c .

Коментар: Спектралните съставящи са разположени на интервал $1/T$ една от друга (т.е. на n/T или $n\omega$). Амплитудата им се ограничавя в рамките на т. нар. “обвивка на спектъра”, в случая – функцията $\sin x/x$. На определени честоти (нулите на функцията $\sin x/x$: $n\pi$) амплитудите на съставящите се нулират – през интервали $1/\tau$ ($\tau < T$) (вж коментар и по-нататък).

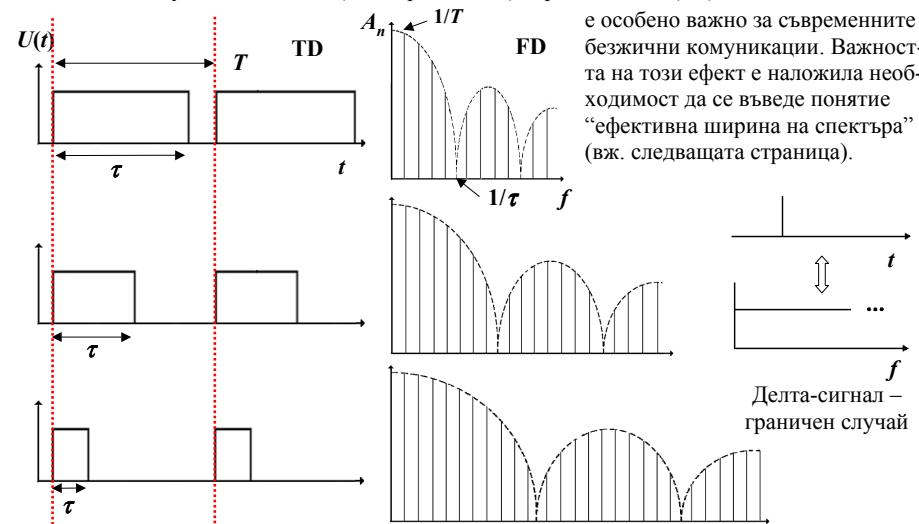
Физична интерпретация на спектъра

Показан е важен пример: изменение на спектъра на правоъгълен сигнал с увеличаване на периода T при запазване на продължителността му τ . Ширината на главния максимум остава постоянна (в интервала $\pm 1/\tau$), но броят на спектралните съставки вътре в него расте (до безкрайно много при единичен импулс; $T \rightarrow \infty$).

Физична интерпретация на спектъра (прод.)

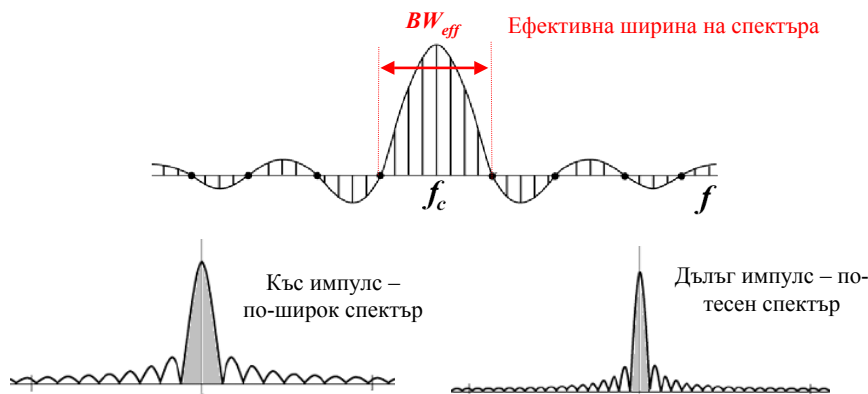
Показан е друг пример: изменение на спектъра на същия правоъгълен сигнал, сега при увеличаване на продължителността τ и запазване периода му T . Наблюдават други ефекти: интервалът между спектралните съставки се запазва ($1/T$), но се увеличава ширината на главния максимум на обвивката (в интервала $\pm 1/\tau$). При δ -сигнал: $(1/\tau) \rightarrow \infty$. Всичко това

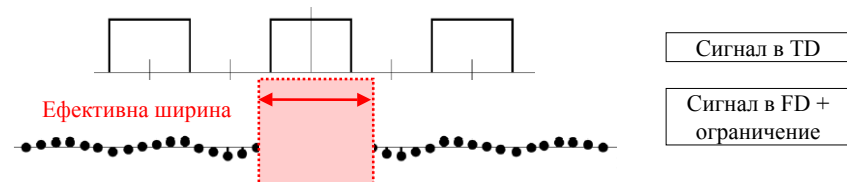
е особено важно за съвременните безжични комуникации. Важността на този ефект е наложила необходимост да се въведе понятието "ефективна ширина на спектъра" (вж. следващата страница).

Ефективна ширина на спектъра на правоъгълен сигнал

От теорията на спектралния анализ е известно, че ако спектърът на периодичния правоъгълен сигнал се ограничи до ширината на главния максимум (вж. фигурата долу), в тази част се осигурява 90.2 % от енергията и обратното възстановяване на времевата от честотната форма е с минимални изкривявания. Затова тази ширина на главния максимум, която зависи от продължителността на импулса τ , е известна като ефективна ширина на спектъра. За комуникациите това означава, че за предаването на къси (т.е. "бързи" битове) е необходима по-широка честотна лента и обратно.

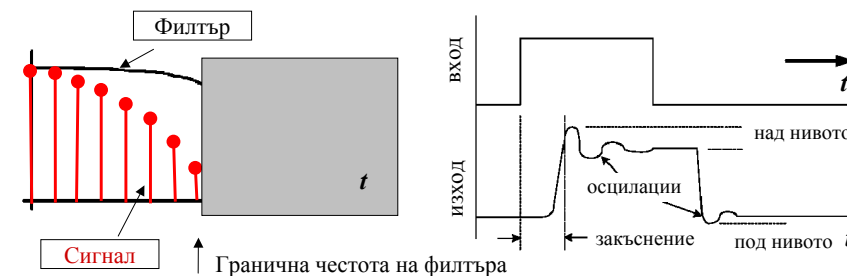

Пример с ограничаване на спектъра на реален сигнал

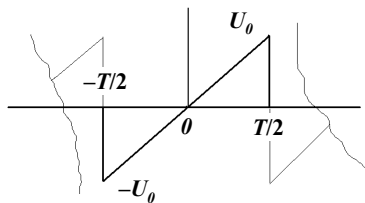
Пример: ограничаване на спектъра чрез преминаване на сигнала през ниско-честотен филтър

Резултат: промяна на формата на сигнала, закъснение, осцилации на нивото под и над средното и др. ефекти

Друг пример – трионообразен импулс

За избраната координатната система времевата форма на импулса се описва с функцията:

$$U(t) = U_0 \frac{2t}{T}; \quad t \in \left(-\frac{T}{2}; \frac{T}{2}\right)$$

Тя е нечетна функция $A(t) = -A(-t)$ и в спектъра присъстват само нечетните съставки B_n , т. е.

$$U(t) = \sum_{n=1}^{\infty} B_n \sin(n\omega t)$$

Изчисляваме аналитично спектралните съставки като използваме формулата за интегриране по части

Полезно: формула за “интегриране по части”

$$\int u dv = uv - \int v du$$

$$B_n = \frac{2}{T} \int_{-T/2}^{T/2} U_0 \frac{2t}{T} \cdot \frac{n\omega}{n\omega} \cdot \sin(n\omega t) dt \frac{n\omega}{n\omega} = \frac{4U_0}{T^2 n^2 \omega^2} \int_{-T/2}^{T/2} (n\omega t) \sin(n\omega t) d(n\omega t)$$

Използваме пресмятанятия и заместваме горе:

$$\int x \sin x dx = -\int x d \cos x = -x \cos x + \int \cos x dx = -x \cos x + \sin x$$

Трионообразен импулс (прод.)

Заместваме:

$$B_n = \frac{4U_0 T^2}{T^2 n^2 4\pi^2} [\sin(n\omega t) - (n\omega t) \cos(n\omega t)]_{-T/2}^{+T/2} = \frac{U_0}{n^2 \pi^2} \left[2 \sin\left(n\omega \frac{T}{2}\right) - 2\left(n\omega \frac{T}{2}\right) \cos\left(n\omega \frac{T}{2}\right) \right]$$

Тук: $n\omega \frac{T}{2} = n \frac{2\pi}{T} \frac{T}{2} = n\pi$; $\cos(n\pi) = (-1)^n$; $\sin(n\pi) = 0$

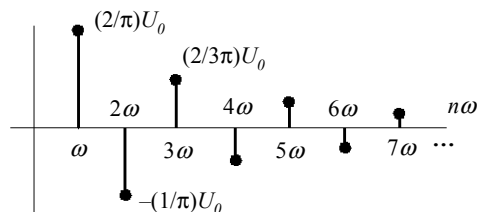
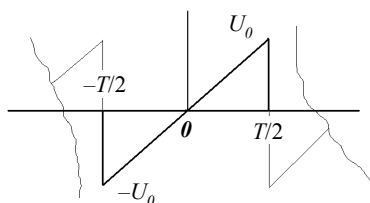
Тогава: $B_n = \frac{U_0}{n^2 \pi^2} 2[\sin(n\pi) - n\pi \cos(n\pi)] = -\frac{2U_0}{n\pi} \cos(n\pi) = \frac{2U_0}{n\pi} (-1)^{n+1}$

Окончателно: $A(t) = U_0 \frac{2}{\pi} \sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-1)^{n+1}}{n} \sin(n\omega t)$

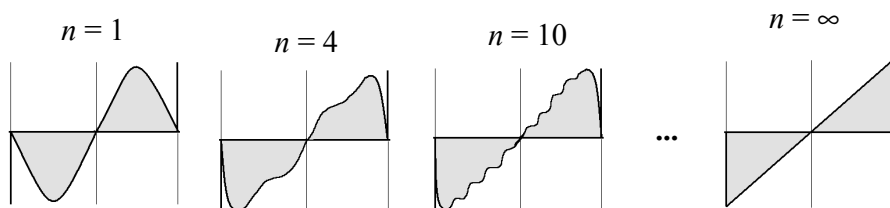
или: $A(t) = U_0 \frac{2}{\pi} \left[\sin(\omega t) - \frac{1}{2} \sin(2\omega t) + \frac{1}{3} \sin(3\omega t) - \frac{1}{4} \sin(4\omega t) + \dots \right]$

Забележка: виж графичното представяне на следващата страница.

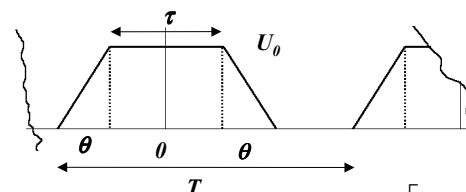
Спектър на трионообразния импулс

На графиката горе е показан неограниченият спектър на периодичния трионообразен импулс. Спектралните съставки са разположени на кратни честоти $n\omega$ (или $n f$) с намаляваща амплитуда както $(1/n)$ и алтернативен знак. На фигурите долу са дадени обратно възстановените TD зависимости на импулса (в рамките на 1 период) при запазване на различен брой спектрални съставки $n = 1, 4, 10, \dots \infty$.

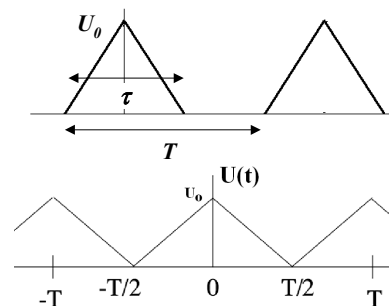

Други примери за самостоятелна работа

Да се определят спектрите на посочените периодични сигнали.

Отг. $U(t) = U_0 \frac{\tau}{T} \left[1 + 2 \sum_{n=1}^{\infty} \frac{\sin\left(n\pi \frac{\tau}{T}\right) \sin\left(n\pi \frac{\theta}{T}\right)}{n\pi \frac{\tau}{T} n\pi \frac{\theta}{T}} \cos\left(n \frac{2\pi}{T} t\right) \right]$

Стратегия за работа:

1. Да се определи аналитичният вид на времевата зависимост на дадения сигнал;
2. За се намерят аналитични изрази за всички спектрални съставки на сигнала;
3. Да се начертае качествено спектъра на дадените сигнали
4. Да се определи ефективната ширина на спектъра.

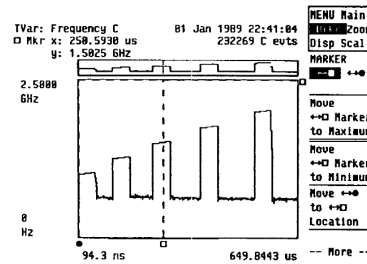
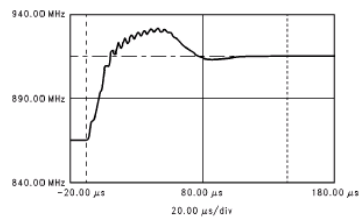
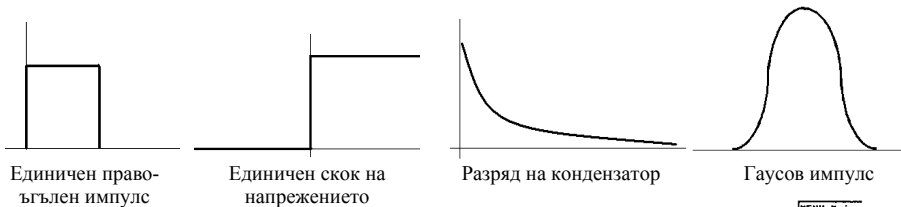
Лекция 1

1.3 Не-периодични сигнали и представянето им чрез интегрални на Фурие. Примери.

Примери за не-периодични сигнали

В съвременната електроника, комуникации, радарна техника и навигации и при др. приложения има много примери за не-периодични (единични или неравномерни) сигнали. Класически пример е единичния правоъгълен импулс. Други важни сигнали са единичния скок на напрежения, експоненциалните импулси, Гаусовите импулси и др. по-сложни от тях.

Директно Фурие преобразуване за неперидични сигнали

➤ Интегрално обратно Фурие преобразуване (представя TD формата на неперидичния сигнал в комплексен вид)

$$\dot{A}(t) = \frac{1}{2\pi} \int_{-\infty}^{\infty} \dot{S}(\omega) e^{j\omega t} d\omega$$

➤ Интегрално право Фурие преобразуване (представя FD формата на сигнала, неговият комплексен спектър)

$$\dot{S}(\omega) = \int_{-\infty}^{\infty} \dot{A}(t) e^{-j\omega t} dt$$

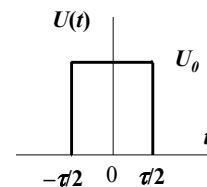
Така, в резултат на интегралните преобразувания FD формата на сигнала се представя с комплексна функция – спектър на сигнала със следното представяне:

$$\dot{S}(\omega) = |S(\omega)| e^{-j\varphi(\omega)} \quad \dot{S}(\omega) = \frac{dA}{d\omega}$$

$|S(\omega)|$ – Амплитудно-честотна характеристика (АЧХ)

$\varphi(\omega)$ – Фазово-честотна характеристика (ФЧХ)

Извеждане на спектъра на единичен правоъгълен импулс

Нека единичният импулс има графичното представяне, дадено на фигурата, което може да се изрази аналитично по следния начин:

$$U(t) = \begin{cases} U_0; & t \in (-\tau/2; \tau/2) \\ 0; & t \in \text{другаде} \end{cases}$$

Пресмятаме аналитично неговия спектър:

$$\dot{S}(\omega) = \int_{-\infty}^{\infty} \dot{A}(t) e^{-j\omega t} dt = U_0 \int_{-\tau/2}^{\tau/2} e^{-j\omega t} dt \cdot \frac{-j\omega}{-j\omega} = \frac{U_0}{-j\omega} \int_{-\tau/2}^{\tau/2} e^{-j\omega t} d(-j\omega t) =$$

$$\frac{U_0}{-j\omega} e^{-j\omega t} \Big|_{-\tau/2}^{\tau/2} = \frac{U_0}{j\omega} \left[-e^{-j\omega \frac{\tau}{2}} + e^{+j\omega \frac{\tau}{2}} \right] = U_0 \frac{\sin\left(\frac{\omega\tau}{2}\right)}{\frac{\omega\tau}{2}}$$

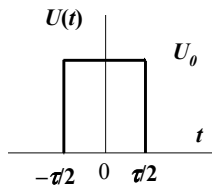
Окончателно:

$$\dot{S}(\omega) = U_0 \tau \frac{\sin\left(\frac{\omega\tau}{2}\right)}{\frac{\omega\tau}{2}}$$

Забележка: използвани са формулите на Ойлер

$$\sin x = \frac{e^{jx} - e^{-jx}}{2j}; \quad \cos x = \frac{e^{jx} + e^{-jx}}{2}$$

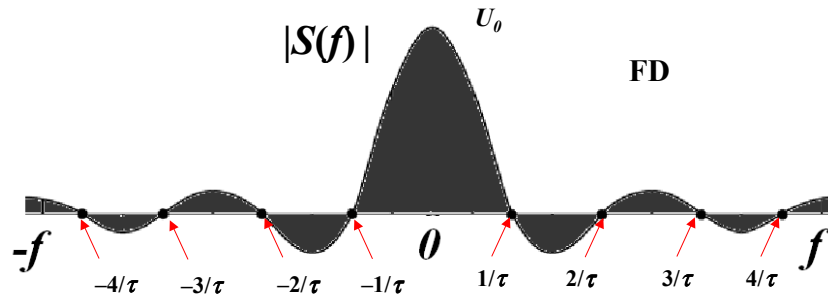
Спектр на единичния правоъгълен импулс

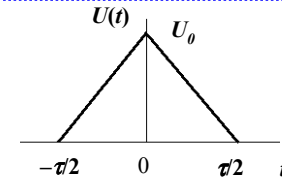
Нека единичният импулс има графичното представяне, дадено на фигурата, което може да се изрази аналитично по следния начин:

$$|\dot{S}(f)| = U_0 \frac{\sin(\pi f \tau)}{\pi f}$$

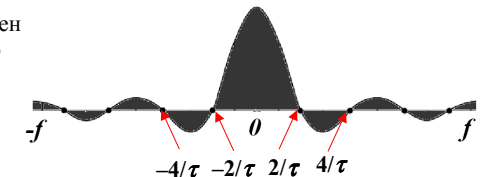
Окончателно:

Примери за не-периодични импулс за самостоятелна работа

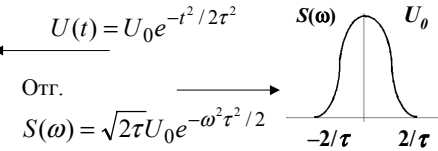
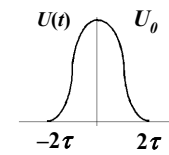
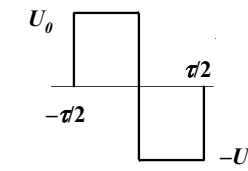

Графичен отговор

Да се определят спектрите на посочените не-периодични сигнали.

Задача: Да се покаже, че спектъра на Гаусовия импулс е също Гаусов импулс (единственият сигнал с подобно свойство)

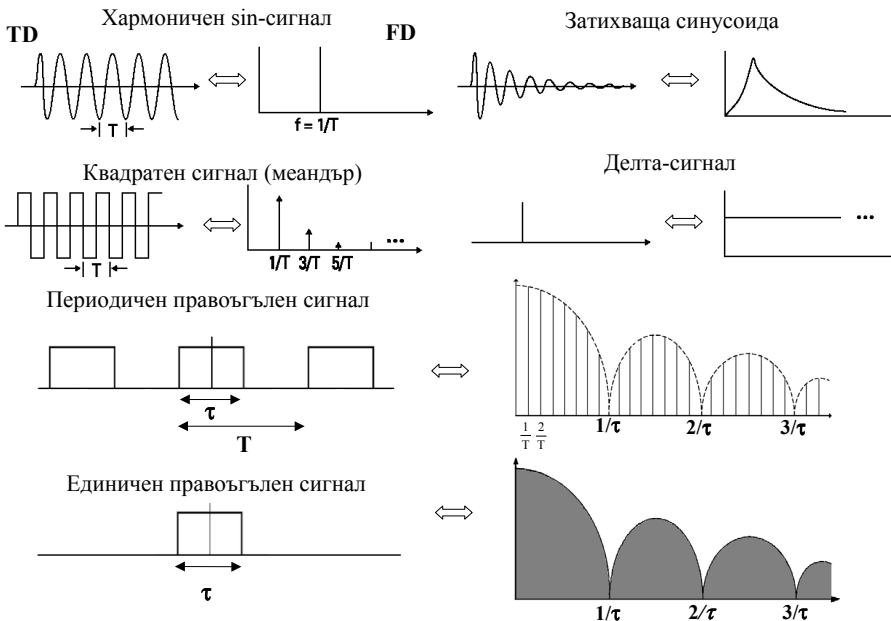

Отг.

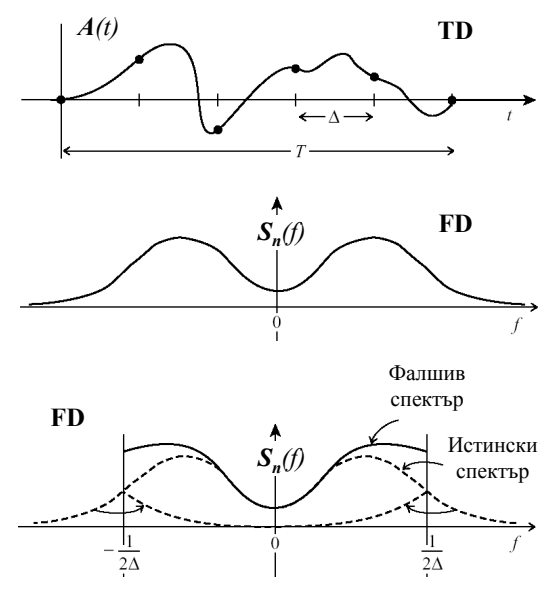
$$S(\omega) = \sqrt{2\tau} U_0 e^{-\omega^2 \tau^2 / 2}$$

1. Да се определи аналитичният вид на времевата зависимост на дадения не-периодичен сигнал;
2. За се намерят аналитични изрази за комплексния спектър на сигнала и да се определят изрази за АЧХ и ФЧХ;
3. Да се начертае качествено спектъра на дадените сигнали
4. Да се определи ефективната ширина на спектъра.

Примери за Фурие преобразувания на известни сигнали

Проблеми на директното Фурие преобразуване

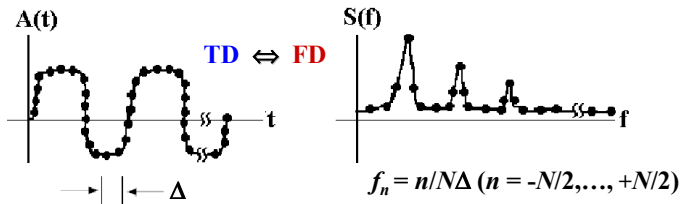

Директното Фурие преобразуване (DFT) е класически "спектрален" метод. В много практически случаи сигналът $A(t)$ е дискретизиран във времето с N равномерни отчета през интервал $\Delta = 1/2f_c$, където f_c е критичната честота на Nyquist, а спектъра се оказва ограничен, т. е. $S(f) \equiv 0$ за $f > f_c$. Проблем на този директен метод е големият брой пресмятания за преминаване от TD във FD форма и паразитни ефекти на трансфер на съставките $f > f_c$ вътре в интервала $0 < f < f_c$ (поява на фалшив спектър, *aliasing* – виж. илюстрация на фигурата). Проблемът е тежък – излишните отчетите извън лентата $f > f_c$ променят истинския спектър $f < f_c$ във фалшив. Това може да се избегне след филтриране с ниско-честотен филтър преди дискретизацията на отчетите.

Бързо Фурие преобразуване (FFT)

Понеже директното Фурие преобразуване изисква много пресмятания (по-точно N^2 математически операции, където N е броят отчети, напр. $N \sim 10^6$), преобразуването $TD \leftrightarrow FD$ в реално време се оказва трудно дори за модерните компютри. Ето защо, в съвременната комуникационна техника и други области, където се работи със сигнали и спектри, е разпространено бързото Фурие преобразуване (FFT). Сега идеята е да се правят времеви отчети само в обхвата $f < f_c$. Така вместо за всички честоти, линейно независими записи се правят само за N на брой дискретни честоти $f_n = n/N\Delta$ (където $n = -N/2, \dots, +N/2$) (вж. и на следващата страница). Така сега броят математически операции при FFT е “само” $N \log_2 N$. Пример, ако $N = 10^6$, директното DFT се нуждае от 10^{12} операции, а бързото FFT – само от $2 \cdot 10^7$ операции (разликата е близо 5 порядъка!).

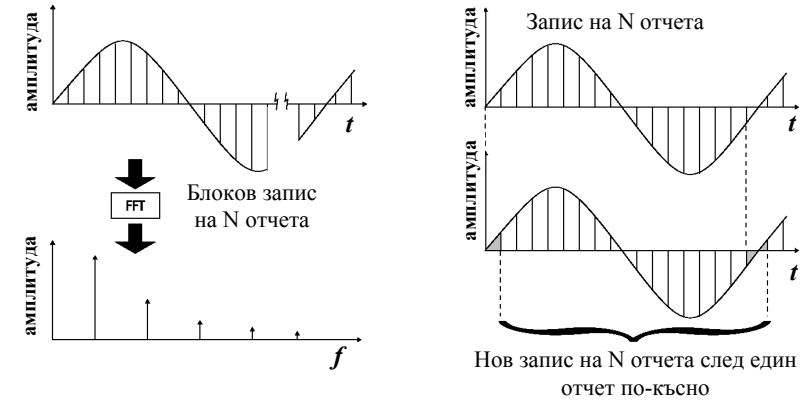
DFT: N^2 математически операции

FFT: $N \log_2 N$ операции

Бързо Фурие преобразуване (2)

Важно за придобиване на представа как работи FFT е понятието за “блоков времеви запис” (time record, TR). Идеята е следната. Правят се N на брой времеви отчета в блок. Най-добре е броят записи N да е число с множител 2 (2, 4, 8, 16, 32 ...) – например 1024. Така записът от N отчети в блок се преобразува в блок от определен брой дискретни честотни линии – вж. фигурата долу вляво. Така всичките N отчети са необходими за пресмятане чрез FFT алгоритъма на всяка честотна линия в спектъра. Този спектър е валиден до следващия блок запис – вж. фигурата долу вдясно.

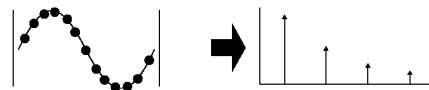
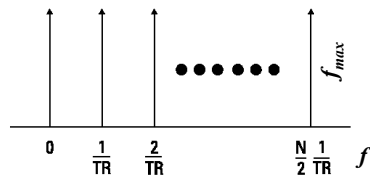

Бързо Фурие преобразуване (3)

Описание на FFT алгоритъм е много ефективен. За да се избегне, обаче, поява на “фалшив” отклик в спектъра (aliasing), трябва да се ограничи “бързината”, с която се правят блоковите записи – вж. фигурите долу. Нека TR да е периодът за блоков запис на N времеви отчети. Тогава броят на дискретни честотни линии в спектъра е $N/2$, а максималната честотна съставка в спектъра е $f_{max} = N/2 \times (1/TR)$. Тази честота трябва да е по-малка от критичната честота на Nyquist, т. е. $f_{max} < f_c$. Това ограничава и “скоростта” на блоковия запис, както и броя на записите. Понеже величината N е избрана от други съображения, ограничението е за периода на запис TR .

$$f_{max} = \frac{N}{2} \times \frac{1}{TR} < f_c$$

Пример 1: Бърз времеви запис води до широко разположени линии в спектъра

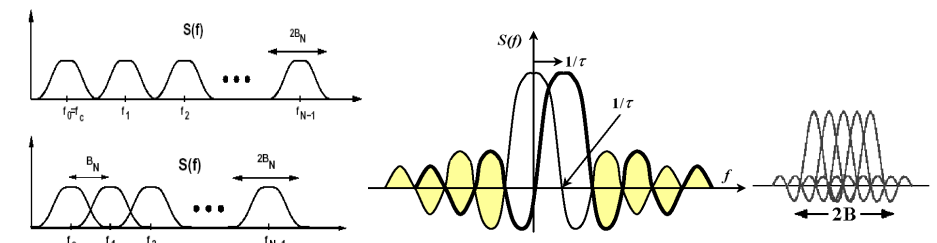

Пример 2: Бавен времеви запис води до близко разположени линии в спектъра

Понятие за ортогонални сигнали

Съвременните комуникационни системи използват “ортогонални сигнали” (например при OFDM (Orthogonal Frequency Division Multiplexing)). От математическа гледна точка такива сигнали имат незастъпващи се спектри. Нека да разполагаме с N незастъпващи се спектри, всеки с ширина $2B_N$ и честота $f_n = f_c + 2nB_N$, $n = 0, 1, \dots, N-1$. Така в рамките на всеки бит с ширина T_N може да се разложи общия сигнал $S(t)$ по базовите функции. Това може да стане с бърза Фурие трансформация FFT. Връзката “ $T_N - B_N$ ” се дава от израза $T_N = 0.5(1+\beta)/B_N$, където β е фактор на формата на спектъра на субносещите ($\beta = 0$ за правоъгълен сигнал или $\beta = 1$ за положителната 1/2 част от косинусоидален сигнал). Ако се използват правоъгълни сигнали, те не трябва да се застъпват. Ако, обаче, се използват 1/2 части от косинусоидални сигнали $\cos(2\pi j/T_N)$, $j = 1, 2, \dots$, ($T_N = 1/B_N$), те образуват ортогонална база от функции в интервала $0, 1/f_n$ и техните спектри могат да се застъпват. Геометрично това се изразява с факта, че максимума на спектъра на даден сигнал съвпада с нулите от спектъра на съседния в спектъра сигнал.

Ортогонални цифрови сигнали (кодове)

Две цифрови редици (кодове) x и y са ортогонални (или още невзаимодействащи, неинтерфериращи), ако тяхното матрично произведение $R_{xy} = x^T y = 0$ (при почти ортогоналните кодове това произведение е близко до 0). Ако бинарните цифрови кодове се изразяват с състояния +1 и -1 (вместо 0), това свойство означава, че броят на "1"-те и "-1"-те в два взаимно ортогонални кода е еднакъв или се различава с 1. Освен това, нормираната квадратична стойност на кода е единица, т. е. $R_{xx}/I = x^T x / I = 1$ или $R_{xx}/I = y^T y / I = 1$, където I е редът на даден код.

$$x^T = [x_1 \quad x_2 \quad \dots \quad x_I]$$

$$y^T = [y_1 \quad y_2 \quad \dots \quad y_I]$$

$$R_{xy}(0) = x^T y = \sum_{i=1}^I x_i y_i$$

$$R_{xx}(0) = x^T x = \sum_{i=1}^I x_i x_i$$

По-долу е даден пример за две взаимно-ортогонални цифрови редици от 4 ред.

Пример

$$x^T = [-1 \quad -1 \quad 1 \quad 1]$$

$$y^T = [-1 \quad 1 \quad 1 \quad -1]$$

$$R_{xy}(0) = x^T y = (-1)(-1) + (-1)(1) + (1)(1) + (1)(-1) = 0$$

$$(x^T x) / 4 = (-1)(-1) + (-1)(-1) + (1)(1) + (1)(1) = 4 / 4 = 1$$

$$(y^T y) / 4 = (-1)(-1) + (1)(1) + (1)(1) + (-1)(-1) = 4 / 4 = 1$$

Ортогонални кодове на Walsh и тяхната генерация

Най-известните ортогонални кодове за тези на Walsh. Те се генерират чрез матрицата на Hadamard H_{2N} . $2N$ е редът на матрицата, а генериращата матрица е H_2 (вж. долу).

$$H_{2N} = \begin{bmatrix} H_N & H_N \\ H_N & \overline{H_N} \end{bmatrix}$$

$$H_2 = \begin{bmatrix} 0 & 0 \\ 0 & 1 \end{bmatrix}$$

По-долу е даден прост пример за 4 Walsh кода от 4 ред. За по-лесна проверка на ортогоналността им бинарната "0" се заменя с "-1". Проверката показва, че всички кодове удовлетворяват изискванията за ортогоналност $R_{xy} = x^T y = 0$ с изключение на кода w_0 .

$$H_4 = \begin{bmatrix} H_2 & H_2 \\ H_2 & \overline{H_2} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & 1 & 1 \\ 0 & 1 & 1 & 0 \end{bmatrix} \quad \begin{matrix} w_0 = [0 & 0 & 0 & 0] \\ w_1 = [0 & 1 & 0 & 1] \\ w_2 = [0 & 0 & 1 & 1] \\ w_3 = [0 & 1 & 1 & 0] \end{matrix} \quad \begin{matrix} \del w_0 = [-1 & -1 & -1 & -1] \\ w_1 = [-1 & +1 & -1 & +1] \\ w_2 = [-1 & -1 & +1 & +1] \\ w_3 = [-1 & +1 & +1 & -1] \end{matrix}$$

Walsh кодовете са напълно ортогонални и се използват в мобилната комуникационна система CDMAone (бившата IM-95 в USA), но само в правия (downlink) канал $MS \rightarrow BS$. Причината е, че техният брой е много малък. Всъщност, общият брой на използваните кохерентни Walsh кодове тук е само 64. Но в този канал може да се ползва пилотен и синхронизиращ сигнал за синхронизиране на кодовете в предавателя и приемника, така че Walsh кодовете са напълно приложими. В обратния (uplink) канал $BS \rightarrow MS$ това е невъзможно, т.е. кодовете не могат да се синхронизират и тук те са неприложими. Вместо тях могат да се използват т. нар. псевдо-случайни PN кодове, които са по принцип некохерентни, но са близки до ортогоналност един спрямо друг.

Лекция 1

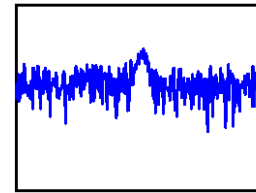
1.4 Корелационен анализ на сигнали. Примери

Не се предлага в програмата тази година

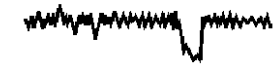
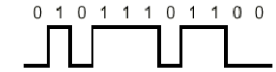
Лекция 1

1.5 Случайни сигнали (шумове) – източници, представяне, величини, измерване. Примери

Случайни (шумови) сигнали

Сигнал

Проблем е появата на слаб аналогов сигнал на фона на случайни (неочаквани) сигнали (шум и невъзможност полезният сигнал да бъде надеждно детектиран в приемника

Друг проблем е влиянието на шума върху цифрови сигнали и поява на грешно приети битове (bit error)

Шум

Шумови сигнали

Шумовете са свързани с хаотично изменящи се във времето трептения, възникващи в различни физични системи поради различни причини.

Причини:

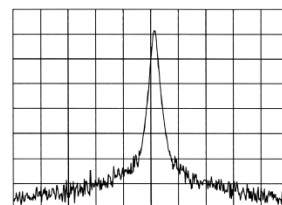
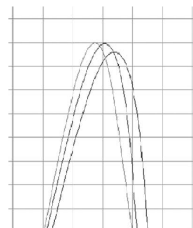
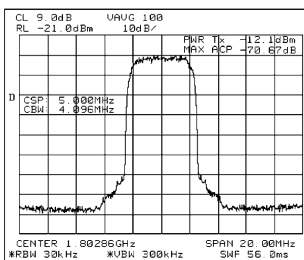
Външни: влияние на разряди в атмосферата, Слънцето, звездите; влияние на контактни явления; шумове от двигатели от електрически и не-електрически тип; смущения от други комуникационни канали

Вътрешни: дифузионен (най-известен от тях е топлинният); дробен; генерационно-рекомбинационен шум, (1/f)- шум (вж. следващата страница).

$$x(t) = (x_m + \delta x) \sin \{ [(\omega + \delta\omega)t + (\varphi_0 + \delta\varphi)] \}$$

$$\delta x; \delta\omega; \delta\varphi$$

Флуктоации на нивото, честотата и фазата на сигнала

Шум и източници на шум в RF и микровълновия обхват

Шумът е важно понятие в комуникационните системи. Възникването на шум в устройствата е свързано с влиянието на микроскопични случайни процеси, при които се изменя концентрацията и /или скоростта на носителите. Те водят до поява на макроскопични ефекти – поява на шумов ток I_n и напрежение U_n и, следователно, на шумова мощност P_n . Източниците на шум, както и честотните области на проявата им, са разнообразни, но в обхвата над 300 MHz значение имат **два основни източника**.

Единият от тях е свързан със случайни изменения на токовете на носителите в преходите на полупроводникови структури (т. нар. "**дробен шум**", shot noise), а другият – със случайни изменения на напреженията, свързано основно с топлинното движение на носителите в обема на в проводниците (т. нар. "**топлинен шум**", thermal noise). Топлинният шум, поради слабата си честотна зависимост, е наречен "**бял шум**" и е основен в микровълновите устройства от дециметровия до суб-милиметровия обхват. При честоти под 10 MHz към топлинния шум се наслагва (1/f)-шумът, чиято мощност расте при намаляване на честотата. Появяването на шумови сигнали е пряко свързано с чувствителността на устройствата към полезни сигнали. В микровълновия обхват това са основно активни устройства – усилватели, осцилатори, смесители, детектори, умножители, но също антени и др.

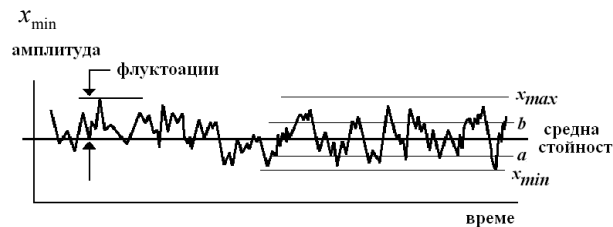
Вероятностно описание на случайните сигнали

Случайният сигнал (шум) е макро-процес – ансамбъл от случайни микро-процеси. Нека $X(x)$ е сложен случаен сигнал (процес), който е съвкупност от реализирани сигнали $x_1, x_2, x_3, \dots, x_\infty(t)$, зависещи от времето. Интегралната вероятност за реализация на такъв сигнал с амплитуди в интервала (a, b) е:

$$P_i(a \leq x \leq b) = \int_a^b p(x_i; t) dx$$

където $p(x_i, t)$ е диференциалната вероятност, която в общия случай зависи от времето. Може да се покаже, че 100-% вероятност се постига при условието

$$\int_{x_{\min}}^{x_{\max}} p(x; t) dx \equiv 1, \quad \text{ако } x(t) \in (x_{\min}; x_{\max})$$

Основни параметри на случайните сигнали

Ще дефинираме следните основни параметри на случайните сигнали (т.нар. моменти):

❖ **Средна стойност (математическо очакване):** това е най-вероятната стойност, която може да заеме дадената случайна величина. Практически това може да стане и без да се знае диференциалната вероятност, като се избере достатъчно дълъг период T

$$\overline{x(t)} = \int_{-\infty}^{\infty} x \cdot p(x; t) dx \quad \overline{x(t)} = \lim_{T \rightarrow \infty} \frac{1}{T} \int_{-T/2}^{T/2} x(t) dt$$

❖ **Средно-квадратична стойност:**

$$\overline{x^2(t)} = \int_{-\infty}^{\infty} x^2 \cdot p(x; t) dx \quad \overline{x^2(t)} = \lim_{T \rightarrow \infty} \frac{1}{T} \int_{-T/2}^{T/2} x^2(t) dt$$

❖ **Флукуация**

$$\Delta = x(t) - \bar{x}$$

❖ **Дисперсия**

$$\sigma_x^2(t) = \overline{\Delta^2} = \overline{(x - \bar{x})^2} = \overline{x^2(t)} - (\bar{x})^2$$

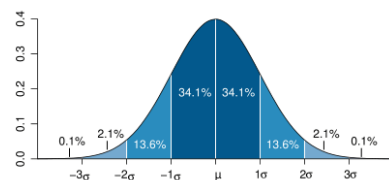
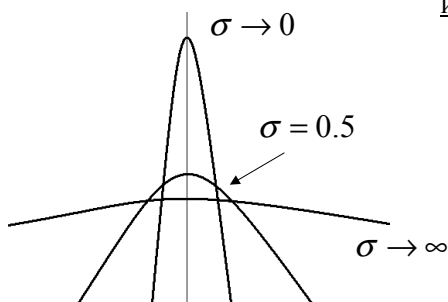
❖ **Средно-квадратично отклонение от средния резултат (SD; Standard Deviation)**

$$\sigma_x(t) = \sqrt{\sigma_x^2(t)}$$

Пример: Гаусово (нормално) разпределение (най-често срещаното статистическо разпределение на амплитудите на случайни сигнали)

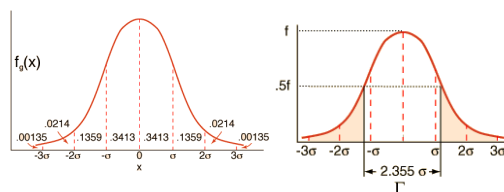

Източник: http://en.wikipedia.org/wiki/Normal_distribution

Източник: <http://hyperphysics.phy-astr.gsu.edu/hbase/math/gaufcn.html>

$$p(x) = \frac{1}{\sqrt{2\pi} \cdot \sigma_x} \exp \left[-\frac{x - \bar{x}}{2\sigma_x^2} \right]$$

Величини, описващи шума – шумова мощност и шумова температура

❖ **Мощност на шумов сигнал P_n и шумова температура T_n**

Дефиниции: $P_n = kT_n \Delta f$ или $T_n = P_n / k \Delta f$,

където $k = 1.38 \cdot 10^{-23}$ J/K е константа на Болцман, а Δf е ширина на честотния обхват в Hz (напр., за устройства това е тяхната честотна лента BW). По дефиниция еквивалентната шумова температура T_n на дадено активно устройство с изходна шумова мощност P_n е температурата на съпротивление със същия спектрален състав на шума, както устройството, което създава шумова мощност със същата P_n .

Нека $T_0 = 293$ K е стайната температура, тогава $kT_0 = 4.10 \cdot 10^{-21}$ J е спектралната плътност на енергията на шумовете на активно съпротивление при $T_0 = 293$ K в честотен интервал 1 Hz.

Следователно за всяко устройство $P_n = kT_n \Delta f = \alpha \cdot kT_0$

Други величини, описващи шума - коефициент на шум ☺

❖ Коефициент на шум F_n и шумово число NF , dB

Дефиниции:

$$F_n = \frac{(S/N)_{in}}{(S/N)_{out}} = \frac{(P_s/P_n)_{in}}{(P_s/P_n)_{out}} = \frac{1}{G_T} \frac{(P_n)_{out}}{(P_n)_{in}}$$

$$NF = 10 \cdot \lg F_n$$

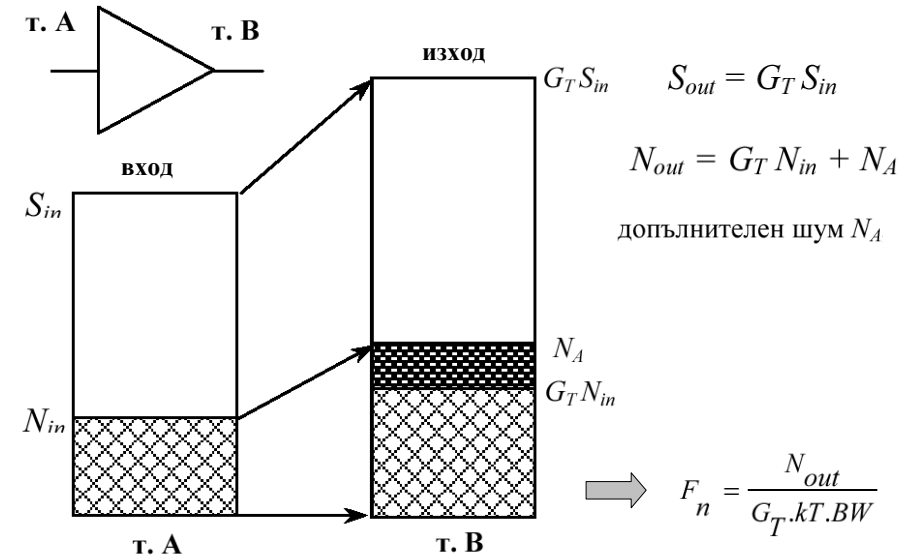
където S/N е отношение “сигнал-шум” на входа или на изхода на устройство, G_T е коефициент на усилване. Следователно F_n е нещо като качествено фактор на дву-раменно устройство. То показва колко пъти се влошава отношението “сигнал-шум” от входа към изхода на устройството чрез добавяне на собствен шум

Други връзки:

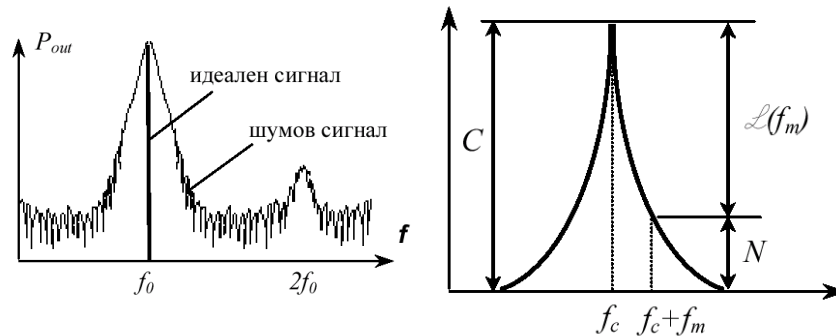
$$P_n = kT_0(F_n - 1)\Delta f, \text{ W}$$

$$T_n = T_0(F_n - 1), \text{ K}$$

Коефициент на шум - концепция на IEEE ☺

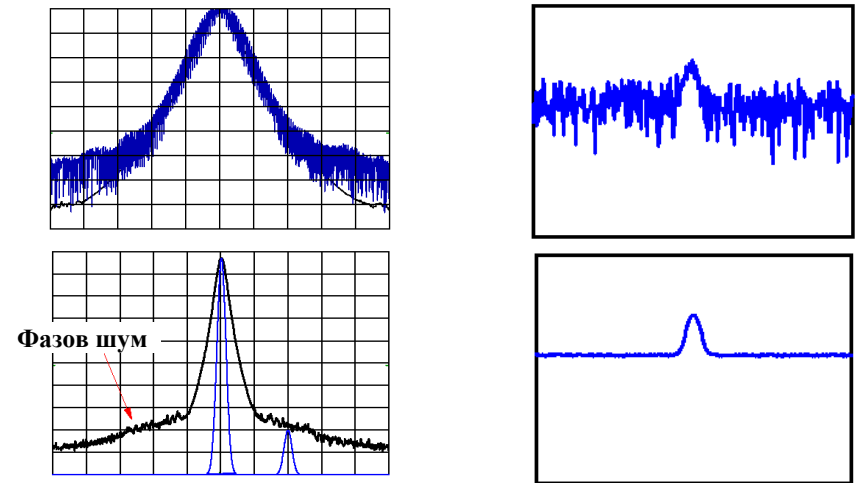
Фазов шум ☺

$$L(f_m) = N/C \text{ (noise-to-carrier)}$$

$$L(f_m) = \frac{\text{шумова мощност в 1-Hz честотна лента на разстояние } f_m \text{ от носещата честота } f_c}{\text{мощност на сигнала на носещата честота } f_c} = \frac{N}{C}$$

Примери ☺

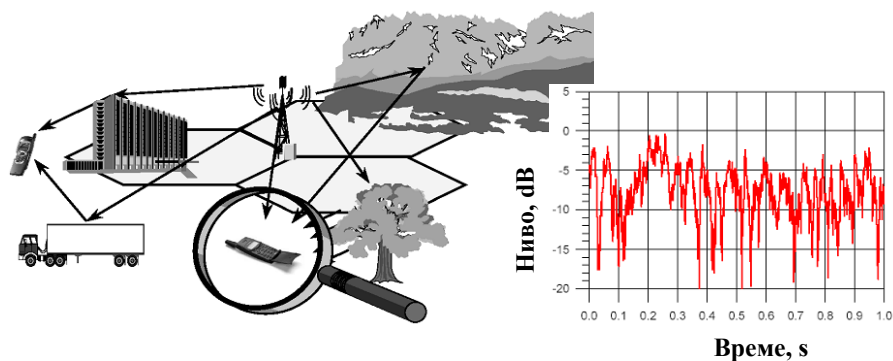
Генериран сигнал със силна остатъчна FM модулация (а) и с високо ниво на фазовия шум (б)

Много слаб сигнал на фона на шума (а) и наблюдаван със спектроанализатор с “изглаждащ” видео-филтър (б)

Примери за статистически процеси и сигнали в мобилните и безжичните комуникации

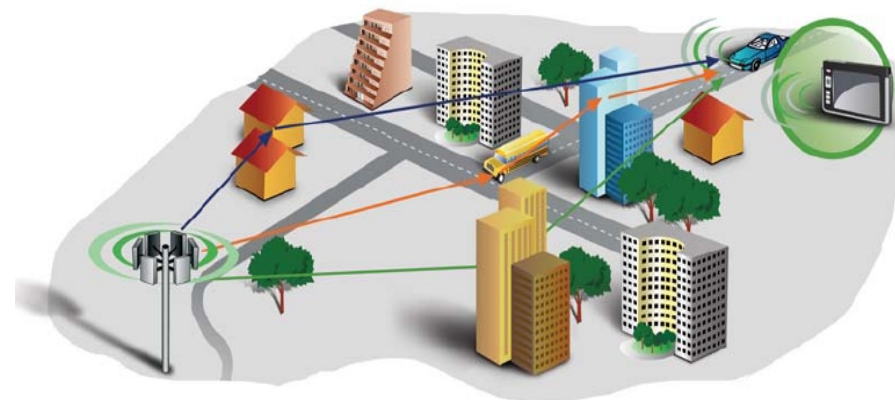
Примерите са извън програмата на курса и са за илюстрация

- Основни наблюдавани ефекти в мобилните радиоканали?**
- ❖ По-бавно или по-бързо изменение на нивото на сигнала вследствие на интерференчни и дифракционни явления – “бърз” и “бавен” фадинг
  - ❖ Случайни честотни модуляции в резултат на бързо движение
  - ❖ Случайно закъснение (ехо) при пристигане на голяма серия от много-лъчеви сигнали
  - ❖ Статистическо поведение на характеристиките на радиоканала

Мобилна комуникационна среда

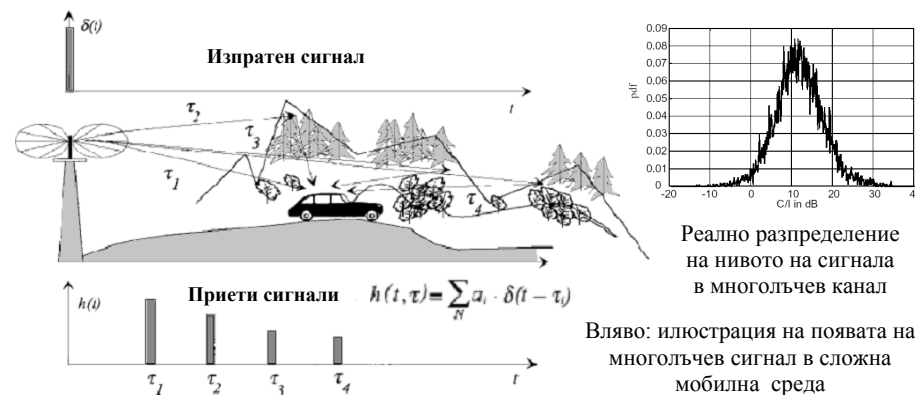
На фигурата долу виждате картина на типична мобилна комуникационна среда. Кои обекти от нея могат да оказват влияние върху разпространението на сигнала и защо? Какви физични явления, описани на предишната страница, може да откриете тук; могат ли те да оказват влияние върху разпространението на сигнала? Как по-точно тези явления ще оказват влияние? Какви според вас ще бъдат резултатите от това влияние? Как могат да се отчетат? (отговори на последните въпроси ще намерите по-натък в лекцията)

Основен проблем на сложната комуникационна среда: множество приети сигнали вместо един – “многолъчевост”

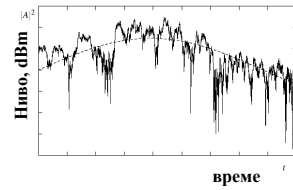
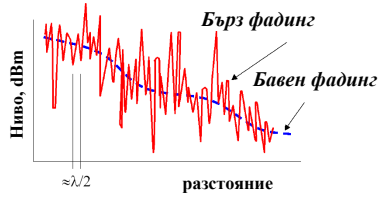
“Многолъчевостта” в мобилните комуникационни системи се обуславя от следните ефекти:

- ❖ Многократни отражения от обекти с гладки стени;
- ❖ Дифракция от неподвижни обекти с остри ръбове (засенчване);
- ❖ Многолъчево отражение (разсейване) от обекти с негладки стени;
- ❖ Движение на мобилните потребители или мобилните препятствия.

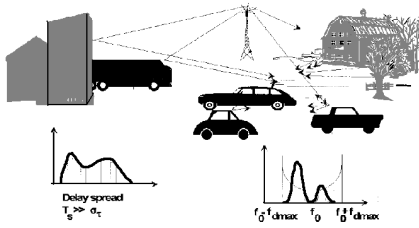

Основни ефекти при многолъчево разпространение:

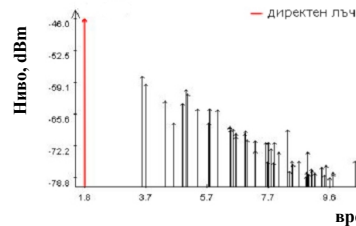
1. Рязко изменение на сигнала (стръмни флукоации) във времето и от разстоянието;

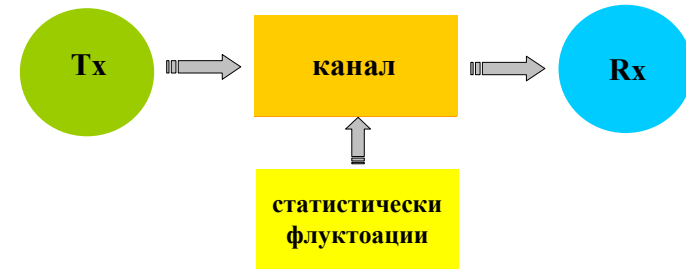
2. Случайна честотна модулация на сигнала в резултат на Доплерово отместване на различни сигнали по различни пътища

3. Случайно времево закъснение (ехо) (времева дисперсия), причинено от на приемането на многолъчеви сигнали, достигнали по различни пътища до приемника

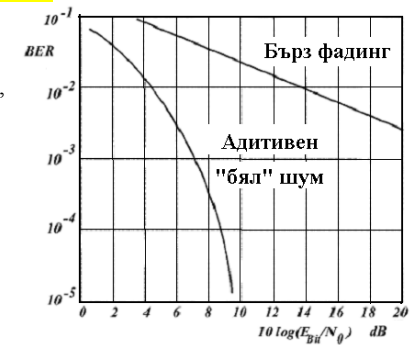

Статистическо описание на канала при многолъчев сигнал

“Многолъчевостта” в мобилните системи се описва статистически. Към сигнала в канала се добавят статистически флукоации (амплитудни, честотни, фазови; дисперсия и др. ефекти). Те се описват по класическия вероятностен подход: средни величини, стандартни отклонения, статистическо разпределение и пр. Това е важно за мобилните канали.

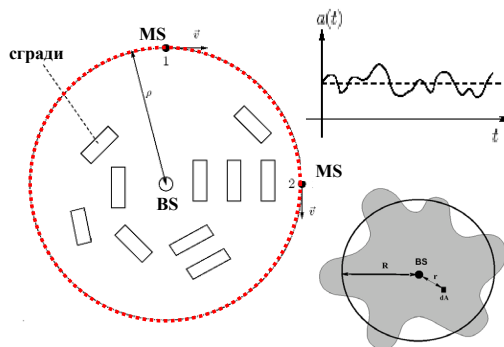
Пример: На фигурата е показана разликата във величината BER в мобилен канал с обикновен “бял” шум и с Релеев (бърз) фединг.

Пример за статистически модел на бавния фединг (“засенчване”)

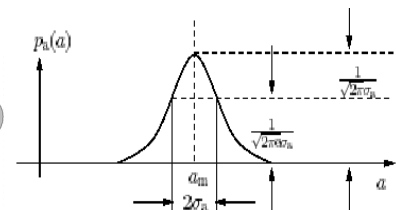
“Засенчването” (или бавният фединг) в мобилните системи се свързва с дифракцията от препятствия с размери, по-големи от 20λ . Това са основно сгради в градска среда. По-долу е показан метод за анализ на засенчването: мобилна станция се движи в кръг около базова станция в засенчена среда. Ефектът е появата на флукоации в амплитудата $a(t)$ на приетия сигнал със средна стойност a_m . Разпределението на текущата амплитуда около средната се дава с Гаусово (нормално) разпределение. Стандартното отклонение е σ_a , което при засенчването е типично $\sim 4-10$ dB.

Метод за изследване на засенчването

Модел на засенчването: Гаусово (нормално) разпределение

$$p_a(a) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}\sigma_a} \exp\left[-\frac{(a - a_m)^2}{2\sigma_a^2}\right]$$

Горе: Криви на постоянно ниво на приет сигнал с и без “засенчване”

Пример за статистически модели на бързия фединг

Бързият фединг е свързан с “многолъчевостта” на мобилната среда – влиянието на статистически много препятствия с размери сравними с дължината на вълната ($\sim \lambda$) и многократни отражения. Тук амплитудата на приетия сигнал се описва с разпределение на Rayleigh (за модел без директен лъч) или с разпределение на Rayleigh-Ricean (за модел с директен лъч LoS). Сега стандартното отклонение е σ_R и по-голямо, отколкото при засенчването $\sim 30-40$ dB. Встрани са показани примери за векторно сумиране на много сигнали и съответното им разпределение.

